

Праклятай памяці Картуская Бяроза

У якіх толькі канцэнтрацыйных лягерах на прыўшлосці цярпець Беларусам за апошнюю дзесяцігоддзі? Аб усіх шмат пісалася. Эта быў або апісаныні дакументальнага тыпу, або проста ўспоміны тых, каму ўдалося перажыць той ці іншы лягер.

Аб адным-ж а з такіх лягераў, а ў якім якраз Беларусы складалі вялікі працінт, у нас пісалася нішчыць, а маладзейша пакаленіне аб ім наагул мала што ведае. Эта быў польскі канцэнтрацыйны лягер у Картускай Бярозе на Палесці.

Калі ад ім мала пісалася, дык гэта не таму, што гэты лягер быў мала ведамы, ці што ўмовы вязняў там быў лепшыя, чым дае-небудзь. Перадусім у передваенны Польшчы пісаць аб ім нельга было, а асабіўна нам, Беларусам. З наядыходам-ж вайны — прыйшлі іншы лягеры: савецкія, нямечкія... і ўжо Бяроза стала не актуальнай.

Польскія афіцыйныя дзеянікі засцёды старалікі затушоўваюць скандальны факты існавання гэтага лягера. Але ўжо ў 1941 годзе польскі журнналіст Станіслаў Мацкевіч (Цат) выдае ў Лёндане «Гісторыю Польшчы» (ад 1918 да 1939 году), у якой пару бачынак прысыцьцае Бярозе. Сёлета-ж у польскім незалежным дыскусійным дзвінёвіку «Засун» праз трох нумары друкуеца вялікі артыкул В. В. Кука «Ад Берасця да Бярозы». Артыкул гэты тым важнейшы, што ён базуеца на рапарце былага галоўнага каманданта польскай паліцыі, генерала К. Заморскага на выясняеннях былага польскага прэм'ера, ген. Ф. Славой-Складкоўскага.

Апрахоўчыся на дэльве вышэй названых крываць, мы пастараляемся, наколькі гэта дазваляе размэр газэтнага артыкулу, падаць нашым чытачам запраўдныя факты адносна Бярозы.

Вось-ж яшчэ на пачатку В. В. Кука назначае, што:

«Берасцце (дзе быў ўвядзеныя пра- ваднікі апазыцыі — А. Г.) і Бярозу пры- думалі людзі, якія дайшлі да ўлады сі- лай, а ня могучы яе замацаваць дэмакратычнымі шляхамі, так як бальшыня грамадзства была супраць іх, ужывалі мэтады НКВД і Гестапо.»

Нікак апісаныне пекла Бярозы не заменіць тae часткі рапарту ген. К. Заморскага, дзе гаворыцца аб пыхычных стане паліцыянта пасяль аddyцьца службы ў лягеры.

«Людзі (паліцыянты — А. Г.) і Бярозу прыдумалі людзі, якія дайшлі да ўлады сілай, а ня могучы яе замацаваць дэмакратычнымі шляхамі, так як бальшыня грамадзства была супраць іх, ужывалі мэтады НКВД і Гестапо.»

Яшчэ аднай арыгінальнай, рысай гэтага лягера была забарона гаварыць міжсобку. За адно сказанае слова вязні замыкалі ў арэшт, дзе пры адчыненых вокнах у часе марозу, ён мусіў сядзе на сціцдзёным бетоне, з голымі ногамі ѹ толькі ў кашулі й калесонах; цераз дзень ён атрымоўваў палову дзённае туromнае порцік і пры шэсьці дзён і начэй што поўгадзіны мусіў мэльдаваць у вакно: «раме комендансі, мейдже posłusznie...»

Яшчэ аднай арыгінальнасці была забарона малицца, хрысціцца, насіць на шыі мэдалькі й кръжыкі. Гэтыя праўвіны караліся таксама біццём. І як на изўна, але ў гэткіх выпадках, навет тъя, што ніколі на верылі ў Бога, пачыналі быць шыра веруючымі.

Аб усіх гэтых зьдзеках навоніці цяжка было даведацца, таму што калі каму ўдавалася быць вольным, дык пры вы-

пушчаніні яму наказвалася: «Калі будзе штось гаварыць, дык пападзеш сюды яшчэ раз і тады...» А так, кажа Мацкевіч, як Бяроза ня была месцам

изаліць, а прапросту месцам пытак, дык такою абяцаныне мела сваю вагу.

Можа хто і падумае, што Мацкевіч які сам быў вязнем у Бярозе, спычальная ў чорных хварбах малое ўмовы эзтага лягера. Аднак-ж слова Мацкевіча падмацоўвае хаяць-бы цытаваны ўжо напачатку рапорт ген. Заморскага. Да эзтага нельга таксама забыцца, што з Мацкевічам, дзякуючы ягоным сувязям, лепш абыходзіліся, чым з іншымі вязнінамі. Ён сам даслоўна кажа:

«Зрэштай мяне асабіста ня білі й я вельмі далёкі ад уважаных Бярозы за найбольш асноўны пункт абаўнавачаньня супраць Рыдза Славая Хай-бы сабе мелі не адну, а дзесяць Бярозаў, але каб

засцёль развязаць праблему нацыянальных абаронь й замежных палітыкі.

Нам, Беларусам, хапіла ѹ аднай Бяро-зы. Колькі нашых самых лепшых людзей адтуль не вярнулася, або павароча-

ліся поўнымі калекамі й няздолнымі

больш да нармальнага жыцця! А за

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Якогаас, якія пасыпала памыслы муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі,

якогаас, якія пасыпала памыслы муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

што? На гэта часткава дае адказ той-ж прэзыденту цэнтральнага камітэту ка-

муніцыяльных абаронь й замежных палітыкі.

Магчымы, дзяvezы цяброў ускладнага

